

Waarnemingen

Dode bever met ongebornen jong

Niet alleen bij mensen, maar ook bij dieren zal de geboorte van de jongen (hopelijk) tot enige positieve opwinding leiden. Helaas loopt het niet altijd zoals gewenst. Ook bij bevers gaat er wel eens iets mis.

Op 28 juni 2007 werd in de Brabantse Biesbosch bij 'Lange Plaat' door een recreant een bever dood in het water aangetroffen. Boswachter Dirk Fey werd op de hoogte gebracht en stelde het dier veilig voor onderzoek. Aangezien de bever nog enigszins stijf was (rigor mortis) kon het dier nog niet lang dood zijn. Wat direct opviel waren de vier sterk gezwollen tepels die op de borst te zien waren (zie foto). De bever is één van de weinige zoogdiersoorten waarbij de melkklieren zich ter hoogte van de borst bevinden (borsten), in plaats van onderaan de buik. Dit hebben ze gemeen met soorten als de mens(apen) en de olifant. Bij bevers komen de tepels alleen buiten de vacht bij (hoog)zwangere vrouwtjes en gedurende de periode dat de jongen

De (linker)borsten van het vrouwtje.

Foto: Hugh Jansman

De staart van een oude volwassen bever met enkele genezen bijtwonden (staartpunt en rand). Foto: Vilmar Dijkstra

gezoogd worden. Nadat de jongen gespeend zijn duurt het enige weken voordat de tepels niet meer zichtbaar zijn. In Nederland worden de meeste jongen in de tweede helft van mei en begin juni geboren. Het betrof hier dus een volwassen vrouwtje dat waarschijnlijk recent jongen had geworpen. Uitwendig was er niets bijzonders aan het dier te zien waaruit viel op te maken waaraan het gestorven zou kunnen zijn.

De bever werd een week later meegenomen naar Alterra en daar werd sectie op het dier verricht. Al tijdens het vervoer was opgevallen dat deze bever uitzonderlijk zwaar was. De weegschaal in de sectiekamer die tot 25 kg gaat (wat meestal voldoende is voor een volwassen bever), kon het gewicht van het gehele dier niet aan. Verschillende onderdelen moesten apart gewogen worden. Uiteindelijk bleek het totaalgewicht ruim 32,1 kg te bedragen. Dit is daarmee de zwaarste bever die tot nu toe in Nederland is aangetroffen. Ook qua lengte was ze geen kleintje. Zijn volwassen bevers van neuspunt tot staartpunt meestal zo rond de 120 cm, dit vrouwtje had een totale lichaamslengte van 127 cm.

Opvallend genoeg had het dier een onbeschadigde staart. Dit komt niet vaak voor bij volwassen bevers en kan een aanwijzing zijn dat het om een relatief jong volwassen vrouwtje gaat. Nagenoeg alle volwassen bevers hebben tekenen van bijtwonden aan de staart die hen door soortgenoten zijn toegebracht. Bevers zijn sterk territoriale dieren en bij het verdedigen van het territorium wordt regelmatig gevochten. Als de tweejarige dieren in

het voorjaar hun ouderlijk territorium verlaten om een eigen territorium en eigen partner te zoeken, moeten vaak al bezette territoria doorkruisen, worden waarbij gevechten plaatsvinden. Dergelijke gevechten vinden plaats in het water. Bij sectie aan dode oudere bevers worden niet alleen tekenen van oude bijtwonden aan de staart aangetroffen, maar heeft zich door vele beten rond de schouders daar vaak een verdikte huid ontwikkeld. Soms gaan de bijtwonden door de opperhuid heen, maar meestal herstellen bevers zich van dergelijke wonden. Toch vallen er met enige regelmaat slachtoffers, soms direct door het gevecht en soms als gevolg van ontstekingen aan diepe bijtwonden.

Na opening van de buikholte werd al snel duidelijk dat de rechter baarmoederhoorn nog een volgroeid jong bevatte (zie foto). In de linker baarmoederhoorn bevond zich een vers litteken van een placenta, wat aangaf dat de worp uit twee jongen had bestaan (de gemiddelde worpgrootte bij bevers bedraagt drie jongen). Dat andere jong was waarschijnlijk gewoon geboren, maar zal door de dood van de moeder wel zijn verkommerd. Het nog ongebooren jong - het was een vrouwtje - was met een gewicht van 610 gr opvallend zwaar en groot. Dit dier had al geboren moeten zijn, want doorgaans wegen bevers bij de geboorte ongeveer een halve kilo. Mogelijk voorkwam een stuitligging de geboorte en is het jong verder gegroeid. Het jong leek al eerder te zijn overleden dan de moeder en waarschijnlijk heeft het dode lichaam in de baarmoeder een bloedvergiftiging veroorzaakt waaraan de moeder is overleden. Aanwijzingen daarvoor waren de sterk vergrote milt en de enigszins gezwollen lever.

Het volgroeide jong met de vliezen rond de kop Foto: Hugh Jansman

Hoe het komt dat het jong niet normaal is uitgedreven, is onduidelijk. Een stuitligging hoeft niet per se tot het mislukken van de geboorte te leiden. Maar het is wel spijtig zo'n prachtig dier te treffen dat door een samenloop van omstandigheden samen met haar nageslacht ten gronde is gegaan. Niet alleen voor ons, maar vooral voor de verdere uitbreiding van de beverpopulatie in de Biesbosch.

*Vilmar Dijkstra, Zoogdierverseniging VZZ
Sim Broekhuizen, Alterra, Centrum Ecosystemen*

Voorkomen van lynx in Voerstreek definitief bevestigd

Sinds enkele jaren circuleerden vermoedens en mogelijke waarnemingen van lynxen, zowel in Nederlands als Vlaams Limburg. Twijfel bleef bestaan of het eventueel niet om verwisseling met andere soorten zou gaan (speciale raskatten zoals de 'Main coon cat', ontsnapte poema...), dan wel om bijvoorbeeld uit privé-dierentuinen ontsnapte dieren. Om over 'gevestigd voorkomen' te kunnen gewagen is sowieso meer informatie vereist dan wat losse (veelal vluchtige) zichtwaarnemingen of (vaak twijfelachtige) sporen zoals pootafdrukken.

Vanaf het najaar van 2005 tot het vroege voorjaar van 2006 nam voor de Limburgse Voerstreek de frequentie van waarnemingen echter sterk toe. Tegelijk kon de betrouwbaarheid ervan, via kritische en diplomatieke bevraging, als zeer hoog worden ingeschat, zodat langdurig voorkomen en overleving van de soort in de regio als vaststaand kan worden beschouwd. De vondst van een autopsie (door INBO, K. Van Den Berge) op enkele typische prooiresten, o.a. ree, ondersteunden deze stelling. Daarbij werd gesteund op de beschrijvingen zoals gegeven door Vandel *et al.* (1996) en Molinari *et al.* (2000). Helemaal opmerkelijk en interessant waren de pertinente getuigenissen van vier nachtelijke waarnemingen (ca. 02.30 u) door J. Buldgen in de periode september 2005 - februari 2006, van telkens één dier, in het licht van autolampen. Dit liet niet alleen toe de soort ontegensprekelijk te herkennen ("katachtige ter grootte van ree, met oorpluimen en korte zwart-eindigende staart") maar op basis van de grootte en het vachtpatroon ook vast te stellen dat het om minstens twee verschillende dieren ging: een groter exemplaar met duidelijke vlekken,

Volwassen reeget (geschoren voor het onderzoek), als prooi van lynx, Voeren, 16/02/006: keelbeet, begin vraat achteraan, klauwsporen (zie ook detail rechts). Het dier werd gedood in een ruige berm, en vervolgens bijna 100 m hellingopwaarts tot in de bosrand versleurd, wat resulteerde in bijkomende keelbeten, kneuzingen en onderhuidse bloedingen. Foto's: INBO

en een kleiner, wat grijzer dier. Gezien de strikte territorialiteit van de soort t.o.v. sexegenoten, moest het wel om een mannetje en een wijfie gaan. Bevestiging daarvan kwam half februari 2006, toen D. Zeevaert op een nacht de onmiskenbare paringsroep tussen twee dieren langdurig over de vallei tussen het Veursbos en het Vrouwenbos hoorde galmen. De nacht daarop werd één dier gehoord. Voor de geluidherkenning kon gebruik gemaakt worden van de schitterende video's van Loïc Coat, opgenomen in de Franse Jura.

In de periode daaropvolgend doofden de waarnemingen opnieuw uit. Wanneer we echter de kaart erop nakijken hoeft dit ook helemaal niet te verwonderen. De Voerstreek is immers te beschouwen als een klein appendixje aan de immense bosrijke regio van Ardennen en Eifel. Voor dieren met individuele leefgebieden tot 1000 km² zal effectieve aanwezigheid in de Voerstreek dan ook niet meer zijn dan af en toe een tijdelijk bezoekje. Maar het gebied behoort hoe dan ook wel tot een bezet territorium, dat deel uitmaakt van een veel ruimer (potentieel) verspreidingsareaal (zie Groot Bruinderink et al., 2006).

Als streng beschermde soort, o.a. in het kader van de Europese Habitatrictlijn (opgenomen in bijlage 2), maar ook als mogelijke predator van schapen, dient hier de nodige aandacht inzake beschermingsmaatregelen (vrijwaren van rust) gecombi-

neerd te worden met een goede voorlichting ten aanzien van mogelijke schadegevallen. Ten behoeve daarvan werd door het Vlaamse Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) alvast in 2006 een folder uitgebracht en, gezien de geografische ligging van het gebied, overleg gepleegd met de Nederlandse en Waalse collega's.

Met bijzondere dank aan D. Zeevaert, lokale ANB-ambtenaar.

Verder lezen?

- Molinari, P., U. Breitenmoser, A. Molinari-Jobin, & M. Giacometti 2000. Les prédateurs en action. Manuel sur l'identification des proies des grands prédateurs et d'autres signes de présence. Rotografica, Limena, Italie.
- Vandel, J.-M., P. Stahl, & P. Migot 1996. Dossier Lynx. Commission d'observation, commission de constatation de dommages, Formation. Office National de la Chasse, Birieux, France.
- Groot Bruinderink, G., H. Kuipers, D. Lammertsma, K. De Smet, M. Petrak & J. Eylert 2006. Met de stille trom ? Nederland en de Europese lynx. De Levende Natuur 107 (2):37-40.

Koen Van Den Berge
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
Gaverstraat 4 B-9500 Geraardsbergen
koen.vandenberge@inbo.be

Wereldrecord langeafstandsmigratie vleermuizen voor Letse ruige dwergvleermuis?

Een tijd geleden verscheen her en der het bericht van een wereldrecord langeafstandsmigratie bij vleermuizen, dat ongeveer 1900 km zou bedragen. In verband daarmee willen wij graag nog eens herinneren aan de vondst in België van een in Letland geringde ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* op 12 september 1989 in het landelijke Noordschote, nabij Ieper. Wie de afstand Riga – Ieper berekent met behulp van een routeplanner op Internet, krijgt steevast afstanden van om en bij de 1950 kilometer als uitkomst. Nu volgen ruige dwergvleermuizen niet noodzakelijk wegen, en weten we ook niet waar precies de Letse ruige dwergvleermuis geringd is - dat proberen we nog uit te zoeken -, maar als we er van uitgaan dat dat in Letland was, en dat de onfortuinlijke ruige dwergvleermuis over land vloog, dan benadert zijn prestatie alleszins zeer dicht die van het voornoemde 'wereldrecord', of mogelijk overtreft ze die zelfs. Als we echter de welbekende gids van Schober en Grimberger (Gids voor de vleermuizen van Europa) mogen geloven, dan zijn bij de rosse vleermuis trekafstanden van meer dan 2000 kilometer bekend. Er heerst dus blijkbaar nogal wat onduidelijkheid over het 'officiële' record langeafstandsmigratie bij vleermuizen.

Bob Vandendriessche

Bijzondere veldmuizen op Goeree Overflakkee en Schouwen Duiveland

In opdracht van het ministerie van LNV is de verspreiding van de noordse woelmuis *Microtus oeconomus* op Goeree Overflakkee en Schouwen Duiveland in kaart gebracht. Van 14 september tot en met 5 oktober 2007 was ik hiervoor samen met twee collega's in het veld. Naast 95 noordse woelmuisen zijn er tijdens het project nog een aantal leuke bijvangstten gedaan, waaronder 6 wezels, 1 hermelijn, 1 woelrat en 4 waterspitsmuizen. Zeer verrassend was de vangst van een erg lichtgekleurde veldmuis op 21 september iets ten zuiden van Ooltgensplaat. Een verdunning van pigment zorgt voor een opgebleekte vacht kleur, wat men in vaktermen 'diluted' noemt. Nog gekker werd het toen ik bij haven van Scharendijke op 2 oktober een val

Veldmuis met een opgebleekte vacht kleur 'diluted'. Foto: Wesley Overman

opende om te kijken of hier een muis in was gelopen. Hier bleken maar liefst vijf veldmuizen *Microtus arvalis* in te zitten. Dit op zich was al uitzonderlijk, maar toen ik beter keek bleken er twee individuen met een kleurafwijking bij te zitten. De muizen waren bont (witte vlekken) getekend.

Deze kleurafwijking heet 'leucisme'. Het is moeilijk te bepalen hoe zeldzaam dergelijke kleurafwijkingen zijn, maar zeker is dat ze niet veel voorkomen. Uit navraag bij Naturalis blijkt dat er zeven veldmuizen met kleurafwijkingen in de collectie aanwezig zijn. Hiervan is er slechts één exemplaar diluted (Winterswijk, 1921). Er zijn twee leucistische exemplaren aanwezig (Wilp, 1949 en 1961). Verder is er een tweetal witte veldmuizen ('Holland', 1825), waarvan niet meer is te bepalen of het om albino's of 100% leucistische dieren gaat.

Wesley Overman (VZZ)

Veldmuis met lichte velden: 'leucistisch'. Foto: Wesley Overman